

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Żmij

Aleksander Stefan Popończyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. przeciwko W. S.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 2 marca 2023 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Finansowego od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży z 5 maja 2020 r., sygn. I Ca 159/20:

- 1. odrzuca skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Rzecznik Finansowy pismem z 31 maja 2021 r., działając przez pełnomocnika radcę prawnego N. G., na podstawie art. 89 § 1 i § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 z późn. zm. – w aktualnym brzmieniu, dalej: „u.SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wniósł skargę nadzwyczajną (dalej również: „skarga”), zaskarżając w całości prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20. W ocenie Rzecznika Finansowego

zaskarżone orzeczenie powinno być wyeliminowane z obrotu prawnego jako naruszające zasady oraz prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, takie jak prawidłowość działania władzy publicznej w rozumieniu ochrony obywatela, równość wobec prawa oraz ochronę konsumenta. Z tego względu, zaskarżonemu wyrokowi Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 przedstawiono następujące zarzuty:

1) na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN naruszenie:

- a) określonej przez art. 7 Konstytucji RP zasady praworządności, wyrażającej się jako obowiązek działania przez organy państwa na podstawie i w granicach prawa;
- b) określonej przez art. 32 Konstytucji RP zasady równości wobec prawa, wyrażającej się jako nakaz równego traktowania przez władzę publiczną w procesie stosowania prawa oraz kształtowania treści prawa;
- c) określonej przez art. 76 Konstytucji RP zasady ochrony konsumenta jako słabszej strony stosunków cywilnoprawnych z przedsiębiorcą, rozumianej jako obowiązek władz publicznych;

2) na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN naruszenie:

- a) art. 120 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 1740 z późn. zm.; dalej: „k.c.”) w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 4 w zw. z art 75 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 1896 z późn. zm.; dalej: „prawo bankowe”) oraz art. 30 ust. 1 pkt. 8 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 1083, z późn. zm. dalej: „ustawa o kredycie konsumenckim”), poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że jeśli świadczenie z umowy kredytu jest świadczeniem jednorazowym (choć płatnym w ratach), to posiada jeden termin wymagalności, który należy wiązać z datą ostatecznej spłaty zadłużenia, w tym wynikającą z upływu okresu wypowiedzenia umowy, od którego należy liczyć bieg terminu przedawnienia całego roszczenia, podczas gdy każda z rat kredytu posiada inny termin

wymagalności i w związku z tym termin przedawnienia dla każdej z nich biegnie osobno;

- b) art. 118 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie w zakresie dotyczącym upływu trzy letniego terminu przedawnienia roszczenia względem rat kredytowych, których terminy wymagalności przypadały przed dniem 10 grudnia 2015 r.;
- c) art. 117 § 2-2¹ k.c., poprzez jego niezastosowanie w sprawie polegające na nieuwzględnieniu zarzutu pozwanego w zakresie trzy letniego terminu przedawnienia roszczeń dotyczących rat kredytu konsumenckiego, których terminy zapłaty wskazane w umowie i harmonogramie spłaty przypadały na daty sprzed 10 grudnia 2015 r., a w konsekwencji braku uznania, że dochodzone roszczenie powinno w części ulec oddaleniu jako przedawnione i nie mogące być dochodzone wobec konsumenta.

Rzecznik Finansowy na podstawie tak sformułowanych zarzutów, na podstawie art. 91 § 1 u.SN wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 w całości i zmianę wyroku, poprzez oddalenie powództwa ponad kwotę 12 029,04 zł oraz orzeczenie o kosztach postępowania według norm prawem przepisanych. Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych oraz rozpoznanie sprawy również pod nieobecność skarżącego lub jego pełnomocnika.

Skarga nadzwyczajna wniesiona została w związku z następującym stanem faktycznym. W. S. 10 czerwca 2014 r. zawarł umowę kredytu konsumenckiego nr [...] ze Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową w W. z siedzibą w W. (dalej: „SKOK”). Kredyt miał przeznaczenie na cele konsumpcyjne i został zwarty na okres od 10 czerwca 2014 r. do 9 czerwca 2017 r. Całkowita kwota kredytu wynosiła 15 000 zł, zaś całkowity jego koszt szacunkowy wynosił 5032,17 zł, na który składało się oprocentowanie, opłata przygotowawcza, koszty związane z ustanowieniem zabezpieczeń oraz koszty usług dodatkowych. Spłatę kredytu ustalono w 36 miesięcznych ratach w wysokości 527,28 zł płatnych w terminie do 9-

go dnia każdego miesiąca, poczynawszy od 9 lipca 2014 r. do 9 czerwca 2017 r. Umowa kredytu konsumenckiego z 10 czerwca 2014 r., nr [...] w pkt 20 zawierała następującą treść: „w przypadku nieterminowej spłaty kredytu należność z tego tytułu staje się w dniu następnym należnością przeterminowaną. Od niespłaconego w całości lub w części kapitału, a od dnia wniesienia powództwa od całości zadłużenia, pobierane są odsetki wg stopy procentowej o jakiej mowa w pkt 18-/umowy. SKOK przysługuje prawo do wypowiedzenia umowy kredytu w trybie i na warunkach o jakich mową w pkt. 33 umowy. Po upływie terminu wypowiedzenia umowa ulegnie rozwiązaniu, co oznacza postawienie kredytu, w stan natychmiastowej wymagalności i konieczność spłaty całości zadłużenia w terminie określonym przez SKOK. W przypadku braku spłaty w ww. terminie, SKOK może skierować sprawę na drogę postępowania sądowego (...)”. Natomiast jej pkt 33 zawierał następującą treść: „SKOK zastrzega sobie prawo do wypowiedzenia niniejszej umowy z 30-dniowym terminem wypowiedzenia i postawienia, po upływie okresu wypowiedzenia całego kredytu wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności w przypadku stwierdzenia, że warunki udzielenia kredytu nie zostały dotrzymane, w przypadku utraty zdolności kredytowej przez Kredytobiorcę a także w przypadku, gdy Kredytobiorca nie zapłacił w terminach określonych w umowie pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności po uprzednim wezwaniu Kredytobiorcy listem poleconym do zapłaty zaległych rat-w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy.”

W. S. na poczet powyższej umowy kredytu z 10 czerwca 2014 r., nr [...] dokonał spłaty kredytu w łącznej wysokości 4151,92 zł. Ostatnia wpłata została zaksięgowana na dzień 6 lutego 2015 r. Następnie, SKOK pismem z 22 września 2016 r. wypowiedział przedmiotową umowę kredytu W. S. wobec zaprzestania spłacania przez niego należności. Jednocześnie całość umowy kredytu została postawiona w stan natychmiastowej wymagalności z upływem 30 dni od dnia doręczenia wypowiedzenia. Potwierdzenie wypowiedzenia umowy zostało doręczone W. S. 26 września 2016 r. W następstwie powyższego, Syndyk Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. wytoczył przeciwko W. S. powództwo o zapłatę, wnosząc o zasądzenie na jego rzecz kwoty 17 520,31 zł wraz z umownymi

odsetkami za opóźnienie od 5 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy w Łomży I Wydział Cywilny wyrokiem z 12 lutego 2020 r., I C 871/19 zasądził od W. S. na rzecz Syndyka Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej kwotę 17 520,31 zł wraz z odsetkami umownymi od 5 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty.

W. S. złożył apelację od wyroku Sądu Rejonowego, która wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 została oddalona. Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny oddalając apelację W. S. podzielił ustalenia faktyczne przeprowadzone przez Sąd Rejonowy w Łomży wskazując na tej podstawie, że kredyt w ratach nie jest świadczeniem okresowym, o jakim mowa w art. 118 k.c. Jeśli więc świadczenie z umowy kredytu jest świadczeniem jednorazowym (choć płatnym w ratach), terminem jego wymagalności w świetle art. 120 § 1 k.c. jest data z ostatecznej spłaty zadłużenia, które w niniejszej sprawie stało się wymagalne 26 października 2016 r. (po upływie 30-dniowego okresu wypowiedzenia). Od tej daty należy liczyć bieg terminu przedawnienia. To prowadzi do wniosku, że w rozpoznawanej sprawie roszczenie nie przedawniło się, tym bardziej, że bieg terminu przedawnienia został przerwany wraz z wytoczeniem powództwa 5 czerwca 2019 r. Ponadto, w ocenie Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny, jeśli SKOK zastrzegł w umowie kredytu możliwość jej wypowiedzenia, taka możliwość mu przysługiwała z prawem do postawienia należności w stan natychmiastowej wymagalności (od tego momentu należało też liczyć termin przedawnienia całego roszczenia).

W konsekwencji powyższego Sąd Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny wyrokiem z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 oddalił apelację W. S. uznając, że łącząca W. S. i SKOK umowa kredytu została skutecznie przez SKOK wypowiedziana. Materiał dowodowy zebrany w sprawie wskazał, że SKOK dwukrotnie wzywał W. S. do zapłaty zaległości, natomiast ten nie odpowiedział na pisma. Nie wykazał też inicjatywy w kierunku podjęcia spłaty zobowiązania, a w szczególności nie złożył wniosku o restrukturyzację zadłużenia.

Wskazane wyżej okoliczności skutkowały zdaniem Rzecznika Finansowego koniecznością uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny wyrokiem z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20.

Pismem z 1 lipca 2021 r. będącym odpowiedzią na skargę Syndyk Masy Upadłości Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jako niedopuszczalna wymaga odrzucenia.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Podstawy skargi nadzwyczajnej i granice jej dopuszczalności u.SN wyznacza w zgodzie z nadrzędnymi zasadami Konstytucji RP. Z art. 183 ust. 1 Konstytucji RP wynika, że Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojkowych w zakresie orzekania. Stosownie do tego przepisu zakres przedmiotowy nadzoru Sądu Najwyższego obejmuje orzeczenia sądów powszechnych i wojkowych. W tym zakresie Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej (por. art. 183 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 175 ust. 1, art. 173, art. 10 i art. 2 Konstytucji RP). Natomiast ekspozycja pierwszej podstawy skargi nadzwyczajnej naruszenia zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela stanowi realizację postulatów, aby w polskim porządku prawnym wprowadzić nadzwyczajny środek zaskarżenia, który

pozwalaby na skuteczną ochronę praw i wolności gwarantowanych w Konstytucji RP, ponieważ roli takiego szczególnego instrumentu nie spełnia skarga konstytucyjna, która w polskim systemie prawnym została ukształtowana wąsko i jest nakierowana wyłącznie na usunięcie z porządku prawnego przepisu naruszającego prawa i wolności, nie zaś na skorygowanie wadliwości wynikającej z błędnego stosowania prawa i to także w sytuacji, kiedy miałyby ono charakter ewidentny i byłoby dostrzeżone przez instytucje szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 października 2020 r., III PZP 4/20; zasada prawna; postanowienie TK z 12 marca 2003 r., S 1/03 oraz uzasadnienie wyroku pełnego składu TK z 19 lutego 2003 r., P 11/02).

Stosownie do art. 89 § 2 u.SN skargę nadzwyczajną może wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym (tj. przed 3 kwietnia 2018 r.), legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje wyłącznie Rzecznikowi Praw Obywatelskich i Prokuratorowi Generalnemu (art. 115 § 1a u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest więc środkiem prawnym o wąsko określonym zakresie podmiotowym. Może być ona wniesiona wyłącznie przez podmioty szczególnie legitymowane, nie może jej skutecznie wnieść sama strona. Artykuł 89 § 3 u.SN przewiduje, że skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. W okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które

uprawomocniły się po 17 października 1997 r., czyli po wejściu w życie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

Dopuszczalność skargi nadzwyczajnej uzależniona została dodatkowo od spełnienia szczególnych ustawowych warunków, również uzasadnionych nadrzędnymi względami ustrojowymi. Z art. 90 § 1 u.SN wynika, że skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony. Z kolei art. 90 § 2 u.SN stanowi, że skargi nadzwyczajnej nie można oprzeć na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej lub kasacji przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, a art. 90 § 3 u.SN stwierdza, że skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa, orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński, oraz od postanowienia o przysposobieniu. Zaś art. 90 § 4 u.SN wyklucza ponadto wnoszenie skargi nadzwyczajnej w sprawach o wykroczenia i wykroczenia skarbowe.

W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreśla, że niedopuszczalne jest podnoszenie w skardze nadzwyczajnej zarzutów, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, również wtedy, gdy została ona oparta na podstawie szczególnej z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, jeżeli skarżący upatruje naruszenia zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP w tych samych naruszeniach prawa materialnego albo przepisów postępowania, które zostały powołane jako zarzuty i zbadane w ramach kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia. Nie jest bowiem rzeczą Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę nadzwyczajną dokonywanie oceny wyroku wydanego przez inny jego skład po rozpoznaniu skargi kasacyjnej w tej samej sprawie. Dotyczy to również wyводу zawartego w uzasadnieniu tego wyroku, i to nie tylko pod względem trafności i adekwatności argumentacji do podniesionych zarzutów kasacyjnych, ale również jej kompletności, przejrzystości i jasności (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 września 2021 r., I NSNc 104/21; z 4 lipca 2019 r., I NSNk 1/18). Wartość pewności prawa i wartość jednolitości orzecznictwa Sądu Najwyższego przemawia konsekwentnie za tym, aby powyższy pogląd odnieść do przypadków oparcia skargi nadzwyczajnej na

podstawie art. 89 § 1 pkt 2 i 3 u.SN, jeżeli zarzuty są tożsame z tymi rozpoznanymi już przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że samo ujęcie zarzutów kasacyjnych – niezależnie od ich formalnego ujęcia jako zarzuty naruszenia prawa materialnego czy procesowego – nie może prowadzić do obejścia wówczas ograniczeń kognicji Sądu Najwyższego. Oczywiście jest bowiem, że skarżący nie może decydować o zakresie kognicji Sądu Najwyższego, a kwestionowanie ustaleń faktycznych za pomocą zarzutów prawa materialnego, jak również materialnoprawnych za pomocą zarzutów naruszenia prawa procesowego nie ma decydującego znaczenia dla oceny ich treści i natury. W związku z tym uznaje się przykładowo, że zarzut, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu II instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2018 r., I CSK 701/17; z 28 lutego 2019 r., V CSK 394/18).

W judykaturze i doktrynie podkreśla się jeszcze, że ściśle określenie przesłanek podmiotowych i przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochrony Konstytucji RP, z jednej strony dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), z drugiej konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu, w szczególności wad przesądzających o naruszeniu Konstytucji RP, a także jej względnie subsydiarny charakter. Jest ona dopuszczalna, gdy nie ma w chwili jej wnoszenia możliwości uchylecia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 ustawy o SN). Skargę nadzwyczajną można wnieść zatem także w sytuacji, gdy w przeszłości było możliwe wniesienie w sprawie innych środków zaskarżenia, ale nie zostały one wniesione (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 października 2020 r., III PZP 4/20, zasada prawna). Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy z

dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (druk sejmowy VIII kadencji nr 2003) celem skargi nadzwyczajnej jest zapewnienie możliwości wyeliminowania z obrotu prawnego orzeczeń w oczywisty sposób wadliwych, które nie powinny zapaść w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej: naruszających prawa i wolności człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, rażąco naruszających inne niż Konstytucja RP przepisy prawa lub opierających się na istotnych ustaleniach faktycznych oczywiście sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. Skarga nadzwyczajna realizuje tym sposobem konstytucyjną zasadę rzetelności działania instytucji publicznych (wyrażoną w preambule do Konstytucji RP), zasadę państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) oraz zasadę legalizmu (art. 7 Konstytucji RP). Jednocześnie jednak skarga nadzwyczajna stanowi odstępstwo od konstytucyjnej zasady stabilności stosunków prawnych ukształtowanych prawomocnymi orzeczeniami sądowymi (art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że zostały spełnione warunki podmiotowe do wniesienia skargi. Nie ulega wątpliwości, że Rzecznik Finansowy jest legitymowany do wniesienia skargi nadzwyczajnej w przedmiotowej sprawie zgodnie z art. 89 § 2 u.SN. Podobnie, nie ma wątpliwości, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 oddalający apelację W. S. jest prawomocny i nie może zostać wzruszony w żadnym innym trybie, a także, że zachowany został przewidziany w art. 89 § 3 u.SN termin do wniesienia skargi nadzwyczajnej. Wątpliwości budzi natomiast dochowanie przez skarżącego warunków określonych w art. 89 § 1 *in principio* u.SN w zakresie, w jakim ustanawia ogólną przesłankę skargi nadzwyczajnej, wymagającą wykazania, że jej wniesienie jest konieczne do realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Jak wynika z akt sprawy, Rzecznik Finansowy wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 oddalającego apelację W. S.. Badana skarga nadzwyczajna Rzecznika Finansowego zawiera jednak wadę konstrukcyjną. Rzecznik Finansowy nie wykazał bowiem podstawy ogólnej skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy wyjaśnia, że z jednoznacznego brzmienia art. 89 § 1 *in principio* u.SN., gdy chodzi o dopuszczalność skargi nadzwyczajnej, wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Taki wniosek potwierdza uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2480), gdzie wskazano, że „niezależnie od przesłanek wskazanych w dotychczasowym brzmieniu art. 89 § 1 pkt 1-3, do wniesienia skargi nadzwyczajnej konieczne jest zaistnienie dodatkowego, wstępnego warunku, realizującego *expressis verbis* naczelną zasadę ustroju Rzeczypospolitej Polskiej wywodzącą się z art. 2 Konstytucji RP. W myśl zmienionego przepisu, skargę nadzwyczajną będzie można wnieść niezależnie od zaistnienia bardziej szczegółowych przesłanek wymienionych w dalszej części 89 § 1 u.SN – tylko wtedy, gdy będzie to absolutnie niezbędne z punktu widzenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej”. W dalszej części cytowanego uzasadnienia podkreśla się, że „pozytywne znaczenie z punktu widzenia przejrzystości ustawy ma także wyraźniejsze podkreślenie, że zaistnienie tej przesłanki jest samo w sobie warunkiem wstępnym, którego spełnienie jest wymagane do złożenia skargi nadzwyczajnej. Temu właśnie służy odmienna redakcja przepisu art. 89 § 1 u.SN i wskazanie tego warunku na samym jego początku, co bezpośrednio podkreśla, że konieczne jest jednoczesne jego spełnienie oraz zaistnienie którejś z sytuacji z pkt 1-3. Dodatkowo ustawodawca zwraca w ten sposób uwagę na wyjątkowy charakter skargi nadzwyczajnej”.

Mając na uwadze zasadniczy, wstępny charakter ogólnej przesłanki skargi nadzwyczajnej, przesądzający o jej dopuszczalności, skarżący w jej *petitum* i uzasadnieniu powinien wykazać podstawy ogólne, na czym konkretnie polega niezgodność zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w szczególności przez: po pierwsze, wskazanie naruszonej zasady pochodnej wywiedzionej z art. 2 Konstytucji RP oraz po drugie, sposobu jej naruszenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że sformułowana w art. 89 § 1 *in principio* u.SN

podstawa ogólna wniesienia skargi nadzwyczajnej w sposób oczywisty nawiązuje do wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Artykuł 89 § 1 *in principio* u.SN powinien być także z tego powodu interpretowany w zgodzie z Konstytucją RP, z uwzględnieniem bogatego dorobku orzecznictwa i nauki prawa. Z art. 2 Konstytucji RP wywodzi się liczne szczegółowe zasady pochodne takie jak: zasada sprawiedliwości proceduralnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, zasada ochrony praw słuszenie nabytych, zasada ochrony interesów w toku, zasada niedziałania prawa wstecz, zasada *ne bis in idem* czy zakaz nadmiernej ingerencji. Przy konstruowaniu podstawy ogólnej skargi skarżący nie jest jednocześnie ograniczony katalogiem zasad pochodnych sformułowanych w judykaturze i doktrynie, może on więc powołać się także na inną zasadę pochodną, pod warunkiem jednak, że szczegółowo przedstawi tok rozumowania, w drodze którego wywiódł taką zasadę z art. 2 Konstytucji RP (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 stycznia 2021 r., I NSNc 98/20 i powołana w nim dalsza judykatura).

Tymczasem w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej, Rzecznik Finansowy nie skonkretyzował w prawidłowy sposób jej przesłanki ogólnej, tj. niezgodności zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W skardze nadzwyczajnej zawarto zarzuty i wnioski zaskarżenia (s. 2-4 skargi nadzwyczajnej), przedstawiono dotychczasowy przebieg postępowania (s. 5-7 skargi nadzwyczajnej) oraz uzasadnienie podstaw skargi (s. 7-8 skargi nadzwyczajnej). W *petitum* skargi Rzecznik Finansowy ogólnie bowiem wskazał, że jej „wniesienie jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem zaskarżone orzeczenie powinno być wyeliminowane z obrotu prawnego jako naruszające zasady oraz prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr.78, poz.486 z późn. zm., dalej: Konstytucja) takie jak prawidłowość działania władzy publicznej w rozumieniu ochrony obywatela przed arbitralnością władzy publicznej, równość wobec prawa oraz ochronę konsumenta” (s. 2 skargi nadzwyczajnej). Ponadto w uzasadnieniu

Rzecznik Finansowy zarzucił jeszcze orzeczeniu Sądu Okręgowego w Łomży naruszenie przepisu art. 7 Konstytucji tj. zasady legalizmu i obowiązku przestrzegania prawa. Treść tej normy nakazuje organom władzy publicznej działanie na podstawie i w granicach prawa, a po stronie obywatela powoduje powstanie uzasadnionego oczekiwania, że organ władzy publicznej, w tym sąd wydający wyrok, prawidłowo zastosuje prawo. Celem nakazu wyrażonego w art. 7 Konstytucji jest przeciwdziałanie dowolności i arbitralności organów władzy publicznej oraz poddanie ich działań kontroli w oparciu o kryterium zgodności z obowiązującym prawem. Sąd Okręgowy w Łomży, orzekając w przedmiotowej sprawie, nie dokonując prawidłowej wykładni prawa materialnego oraz niewłaściwie stosując w ustalonym stanie faktycznym przepisy prawa materialnego o charakterze bezwzględnie obowiązującym, doprowadził do wydania wyroku oczywiście sprzecznego z prawem, czym naruszył zasadę wyrażoną w art. 7 Konstytucji” (s. 7-8 skargi nadzwyczajnej). Rzecznik Finansowy podniósł dalej odnosząc się do zasady równości wobec prawa wyrażonej przez art. 32 Konstytucji RP, że „dokonana przez Sąd Okręgowy w Łomży wykładnia przepisów prawa materialnego doprowadziła do wydania orzeczenia naruszającego powyższą zasadę, poprzez postawienie kredytodawcy w uprzywilejowanej pozycji wobec drugiej strony umowy. Wynika z niej bowiem, że kredytodawca może naliczać odsetki za opóźnienie i dochodzić zapłaty wymagalnych rat, a zarazem kredytobiorcy nie biegnie termin przedawnienia” (s. 8 skargi nadzwyczajnej). W dalszej kolejności Rzecznik Finansowy przeszedł do uzasadnienia przyczyn naruszenia art. 76 Konstytucji RP (ochrona konsumentów). Tutaj Rzecznik Finansowy podniósł, że „ochrona konsumenta jest jednym z istotnych i nadrzędnych elementów weryfikujących, czy państwo i jego organy kierują się zasadą demokratycznego państwa prawnego (...). Ustawa zasadnicza oraz polskie ustawodawstwo nie są aktami prawnymi stanowionymi w próżni. Konstytucja obejmuje swoją ochroną poszczególne grupy społeczne, związki czy interesy, biorąc pod uwagę konieczność ochrony słabszych” (s. 9 skargi nadzwyczajnej).

Wobec powyższego trzeba stwierdzić, że Rzecznik Finansowy w *petitum* skargi w ogóle nie odniósł się do nieodzownej konkretyzacji ogólnej podstawy, gdyż zadeklarował jedynie „konieczność” zapewnienia jej zgodności z zasadą

demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wskazując przy tym błędnie, że „zaskarżone orzeczenie powinno być wyeliminowane z obrotu prawnego jako naruszające zasady oraz prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji”. Zatem pomieszał on wówczas podstawy ogólne skargi z jedną z jej podstaw szczegółowych, ponieważ nie można powołać się na naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP na podstawie art. 89 § 1 *in principio* u.SN, tylko na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. Dodatkowo należy jeszcze uznać, że podniesione dalej naruszenie „prawidłowości działania władzy publicznej w rozumieniu ochrony obywatela przed arbitralnością władzy publicznej, równość wobec prawa oraz ochronę konsumenta”, może być kwalifikowane zarówno do przesłanki ogólnej z art. art. 89 § 1 *in principio* u.SN (prawidłowości działania władzy publicznej w rozumieniu ochrony obywatela), jak i przesłanki funkcjonalnej z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (równość wobec prawa oraz ochronę konsumenta), co nie zostało odpowiednio wyartykułowane. W uzasadnieniu skargi Rzecznik Finansowy co prawda próbował jeszcze raz zinterpretować jej przesłankę funkcjonalną, jednak wskazał ponownie nazbyt ogólnikowo, że wystąpienie z nią jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (s. 14 skargi nadzwyczajnej). W związku z tym Rzecznik Finansowy nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku wskazania na czym konkretnie, na gruncie realiów niniejszej sprawy, miałyby polegać podstawa ogólna, o której mowa w przepisie art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Analiza przytoczonych *in extenso* fragmentów skargi nadzwyczajnej pozwala więc stwierdzić, że Rzecznik Finansowy w żaden sposób nie wykazał, aby wnioskowane uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Łomży I Wydział Cywilny z 5 maja 2020 r., I Ca 159/20 było konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Przede wszystkim wnoszący skargę nadzwyczajną nie uzasadnił, w jaki sposób postępowanie sądowe przeprowadzone przez sąd powszechny w niniejszej sprawie i wydany wyrok (od którego przysługiwał środek odwoławczy nie wykorzystany przez W. S.) miały naruszyć podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się na klauzulę

demokratycznego państwa prawa. Przytoczone wyżej, ogólnikowe sformułowania są w tym zakresie niewystarczające. Stanowisko Rzecznika Finansowego powinno zostać szczegółowo uzasadnione, tak aby Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że jego interwencja w prawomocne orzeczenie skutkować będzie wzmocnieniem praworządności oraz przyczyni się do uwydatnienia ochrony zasady demokratycznego państwa prawnego w obrocie prawnym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 90 § 2 u.SN i art. 95 pkt 1 w zw. art. 398⁶ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Zdanie odrębne od postanowienia i uzasadnienia złożył SSN Grzegorz Żmij.